

Przestrzenny wymiar syndromu NIMBY na wsi i w małych miastach w Polsce

*The spatial dimension to NIMBY syndrome in Poland's rural areas
and small towns*

MARIA BEDNAREK-SZCZEPAŃSKA

Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. S. Leszczyckiego PAN
00-818 Warszawa, ul. Twarda 51/55; bednarek@twarda.pan.pl

KAROLINA DMOCHOWSKA-DUDEK

Wydział Nauk Geograficznych, Uniwersytet Łódzki
90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 31; karolina.dmochowska@geo.uni.lodz.pl

Zarys treści. W artykule przedstawiono występowanie konfliktów lokalizacyjnych typu NIMBY na obszarach wiejskich i w małych miastach w Polsce. Konflikty te zidentyfikowano na podstawie kwerendy 48 tytułów prasy regionalnej (wykorzystano informacje z artykułów opublikowanych w wersji elektronicznej w okresie styczeń 2007–marzec 2014). W wyniku kwerendy uzyskano informacje na temat niespełna 500 konfliktów wykazujących cechy syndromu NIMBY na obszarach wiejskich i w małych miastach w Polsce. Wykorzystując Polską Klasyfikację Działalności dokonano analizy struktury obiektów NIMBY. Przedstawiono przestrzenny obraz występowania konfliktów typu NIMBY na obszarach wiejskich i w małych miastach w Polsce, zidentyfikowano obszary największego zagęszczenia konfliktów NIMBY, omówiono najczęściej oprotestowywane rodzaje inwestycji.

Słowa kluczowe: syndrom NIMBY, obszary wiejskie i małe miasta, Polska, kwerenda prasy, zróżnicowanie przestrzenne.

Wprowadzenie

Napływ środków finansowych w związku wstąpieniem Polski do Unii Europejskiej spowodował nasilenie procesów inwestycyjnych na terenie całego kraju. Nadrabiano zaniedbania w zakresie podstawowej infrastruktury, rozwijała się działalność gospodarcza. Zaniedbania dotyczą również planowania przestrzennego. Poważnym problemem jest niedostatek planów miejscowych na terenach o wysokiej presji inwestycyjnej (Komornicki i inni, 2010). Można przypuszczać,

że dwa czynniki: duży ruch inwestycyjny oraz nieuporządkowana sytuacja w zakresie planowania i gospodarki przestrzennej sprzyjają występowaniu konfliktów lokalizacyjnych. Do konfliktogennych czynników w skali makro P. Śliwa (2004) zalicza postęp technologiczny. Inwestorzy wykorzystując nowoczesne technologie chcą budować obiekty, które – jako coś nowego i nieznanego – budzą (uzasadnione lub nie) obawy lokalnych społeczności i stają się przedmiotem protestu. Należy też wspomnieć o trwającym od początku transformacji ustrojowej procesie podnoszenia świadomości obywatelskiej (Śliwa, 2004). Ludzie posiadają coraz większą wiedzę na temat wpływu, jaki mogą mieć na kształtowanie przestrzeni i coraz pełniej wykorzystują możliwości uczestnictwa w planowaniu przestrzennym.

Społeczności lokalne sprzeciwiają się lokalizacji różnego typu inwestycji w sąsiedztwie swoich miejsc zamieszkania, obawiając się pogorszenia warunków i jakości życia. Takie zjawisko określa się jako syndrom NIMBY, o którym szerzej w dalszej części opracowania.

Obszarem zainteresowania autorek tego opracowania jest syndrom NIMBY w Polsce wiejskiej i małomiasteczkowej. Głównym celem pracy jest ocena zróżnicowania konfliktów lokalizacyjnych typu NIMBY na obszarach wiejskich i w małych miastach, opisywanych w prasie regionalnej w latach 2007-2014, ze względu na ich przedmiot, miejsce występowania i dysproporcje przestrzenne w Polsce. Efektem badania jest poszerzenie wiedzy na temat wiejskiej specyfiki syndromu NIMBY.

Teoretyczny zarys problematyki NIMBY i przegląd badań

Syndrom NIMBY definiowany jest jako zespół zjawisk rozgrywających się w warstwie społecznej i przestrzennej, które towarzyszą lokalizacji uciążliwych i niechcianych inwestycji w pobliżu terenów mieszkaniowych. Sam termin NIMBY (akronim angielskich słów „*Not In My BackYard*” oznaczający w dosłownym tłumaczeniu „nie na moim podwórku”) oraz jego formy pochodne (*NIMBYism* – nimbyzm, *NIMBYist* – nimbysta) pojawiły się w literaturze anglosaskiej w latach 1980., przy okazji podjęcia problematyki protestów społeczności lokalnych wobec lokalizacji w ich sąsiedztwie składowiska odpadów niebezpiecznych (por. Livezey, 1980) oraz intensywnego rozwoju budownictwa mieszkaniowego (por. Hubbard, 2009). Istotą protestów, których przedmiotem stały się te, jakże różne w swym charakterze inwestycje, jest kwestionowanie miejsca ich lokalizacji (w zbyt małej odległości od terenów mieszkaniowych) w obawie przed ich uciążliwością i potencjalnym zagrożeniem. Retoryka syndromu NIMBY sprowadza się do stwierdzenia, że pewne inwestycje (obiekty), najczęściej powszechnie uważane za uciążliwe są potrzebne, jednak powinny znajdować się gdzie indziej – „nie na moim podwórku”, nie w pobliżu „mojego” miejsca zamieszkania.

W ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat w literaturze zachodniej pojawiły się liczne opracowania poświęcone problematyce syndromu NIMBY. Dorobek geografii w tym zakresie jest jednak stosunkowo skromny – prawdopodobnie za sprawą powszechnego jeszcze w latach 1970. i 1980. (na początku badań nad syndromem NIMBY) paradygmatu scjentyistycznego. Popularne wówczas metody ilościowe wprawdzie pozwoliły geografom amerykańskim i kanadyjskim (m.in. Janelle, 1977; Dear i inni, 1980) wskazać pewne zależności pomiędzy intensywnością syndromu NIMBY a odległością geograficzną w nawiązaniu do ekonomicznej teorii efektów zewnętrznych, jednak nie ukazały istoty badanego zjawiska, czyli mechanizmów społecznych inicjowanych przez zmiany w przestrzeni zajmowanej przez określoną społeczność lokalną. Problem ten był natomiast szeroko analizowany na gruncie nauk społecznych (głównie socjologii), a także przez urbanistów i planistów. Liczne publikacje poświęcono różnego rodzaju obiektom NIMBY, na przykład składowiskom odpadów (m. in. Walker, 1995; Fredriksson, 2000; Rahardyan i inni, 2004, Caplan i inni, 2007), farmom wiatrowym (m.in. Wolsink, 2000, 2006; Bell i inni, 2005; van der Horst, 2007), więzieniom (m.in. Krause, 1992; Martin, 2000; Martin i Myers, 2005), ośrodkom pomocy dla bezdomnych (m.in. Takahashi i Dear, 1997), a także zagadnieniom związanym z problematyką syndromu NIMBY, które dotyczyły m.in. ekonomicznych i społecznych skutków syndromu NIMBY (Rephann, 1996), mechanizmów lokalizacji niechcianych inwestycji (Lesbirel i Shaw, 2000), czy wymiaru etycznego konfliktów NIMBY (Hermansson, 2007).

Chociaż publikacji poświęconych syndromowi NIMBY jest bardzo dużo, to słabo reprezentowane są badania pokazujące strukturę czy specyfikę obiektów NIMBY na określonym obszarze. Badania prowadzone w ostatnich dekadach XX wieku w Stanach Zjednoczonych wskazują, że największe konflikty wywoływała lokalizacja lotnisk, składowisk odpadów, oczyszczalni ścieków, więzień i stacji przeładunkowych, centrów handlowych i fabryk, w mniejszym stopniu konflikty powodowała lokalizacja: garaży, autostrad, szpitali, szkół, ośrodków dla bezdomnych, ośrodków odwykowych, szpitali psychiatrycznych i magazynów (Dear, 1992; Klein i Meck, 1998).

Polski dorobek publikacyjny w zakresie syndromu NIMBY jest niewielki. Spośród prac o charakterze teoretycznym wymienić można opracowania K. Dmochowskiej-Dudek (2011), P. Frączka (2010) czy P. Matczaka (1996), a także szereg prac poświęconych różnie definiowanym formom konfliktów – częściowo związanych z syndromem NIMBY (m.in. konfliktom o zasoby środowiska – Śliwińska, 2004; Matczak, 2004; konfliktom miejskim – Majer, 2000; konfliktom i protestom lokalnym – Skrzypiec, 2011; Matczak, 2000; konfliktom lokalizacyjnym – Nowak, 2004). Należy wspomnieć też o badaniach dotyczących społecznych aspektów rozwoju energetyki (Łucki i Misiak, 2010; Graczyk, 2010), które również odnoszą się do syndromu NIMBY.

W wymiarze regionalnym, najlepiej zbadanym pod kątem syndromu NIMBY obszarem w Polsce wydaje się region łódzki, w którym występowanie zjawiska zbadano zarówno w Łodzi (Dmochowska-Dudek, 2010 i 2008), jak i w całym regionie (Michałowska, 2008a i b). Z punktu widzenia tego opracowania interesujące są badania E. Michałowskiej, która analizuje syndrom NIMBY m.in. na wsi i w małych miastach, w latach 2001-2005. Autorka na podstawie wyników kwerendy prasowej stworzyła klasyfikację konfliktów według przedmiotu protestu. W społecznościach małomiasteczkowych i wiejskich wyróżniono następujące kategorie przedmiotu konfliktu: maszty przekaźnikowe, składowiska odpadów i oczyszczalnie ścieków, drogi i autostrady, uciążliwe zakłady produkcyjne oraz pozostałe inwestycje (Michałowska, 2008a i b).

Metoda badania

Ze względu na brak zbiorów danych statystycznych podstawową metodą pozyskania danych była kwerenda internetowych archiwów prasy regionalnej. Choć niepozbawiona mankamentów (o nich w dalszej części tekstu), jest to jedna z nielicznych możliwości identyfikacji konfliktów typu NIMBY na dużym obszarze jakim jest cała Polska, w kilkuletnim przedziale czasowym. Dobrym źródłem danych byłaby ankieta do urzędów gmin, czy analiza dokumentacji urzędowej, jednak ze względu na czaso- i kosztochłonność, metoda taka nadaje się do wykorzystania w badaniach lokalnych i regionalnych. Można też rozważyć pozyskiwanie danych o postępowaniach odwoławczych i administracyjnych w sprawach lokalizacji inwestycji, prowadzonych przez samorządowe kolegia odwoławcze i sądy administracyjne. Jednakże tylko w przypadku części konfliktów NIMBY, nawet tych angażujących dużą liczbę protestujących, dochodzi do zaskarżania uchwał, postanowień i odwoływania się od decyzji administracyjnych¹.

W drodze kwerendy prasowej pozyskuje się dane tylko o tych konfliktach, o których informacja „dotarła” do redakcji regionalnych gazet i które zostały subiektywnie wybrane przez redakcję do opisanego na łamach prasy (w tym w wydaniu elektronicznym), a więc ocenione jako interesujące dla czytelników gazety. W wielu przypadkach to właśnie „nimbyści” informowali media o niechcianej inwestycji. Powstała baza danych o konfliktach jest więc niepełna i nie obejmuje konfliktów, które nie były przedmiotem zainteresowania regionalnych mediów.

Konflikty opisywane w prasie stanowią tylko część wszystkich konfliktów – tych najbardziej „głośnych”. Można natomiast założyć, że udziały poszczególnych

¹ Istotnym ograniczeniem możliwości prowadzenia tego typu badań jest fakt, że samorządowe kolegia odwoławcze nie udostępniają publicznie rejestru postępowań; natomiast analiza orzecznictwa wojewódzkich sądów administracyjnych, choć jest ono ogólnodostępne, nie daje możliwości identyfikacji przestrzennej konfliktów.

rodzajów inwestycji będących przedmiotem protestów, ustalone na podstawie prasy, obrazują faktyczną strukturę oprotestowywanych inwestycji na obszarach wiejskich i w małych miastach w Polsce. Na podstawie materiału z doniesień prasowych nie jest możliwa kompletna ilościowa analiza konfliktów przestrzennych typu NIMBY, ale nie była ona celem opracowania.

Mając świadomość, że relacja dziennikarska z przebiegu konfliktu jest pewną interpretacją i zawiera subiektywną ocenę wydarzeń stymulowanych przez ich aktorów, do treści analizowanych tekstów prasowych podchodzono z dużą ostrożnością.

Przegląd prasy obejmował artykuły, które ukazały się w okresie od początku 2007 do końca pierwszego kwartału 2014 r. Wybór roku 2007 jako pierwszego, w którym gromadzono informacje o konfliktach, wynika z faktu, że był to rok rozpoczęcia drugiego dla Polski okresu programowania w ramach Unii Europejskiej. Z napływem unijnych środków finansowych związane było wzmożenie procesów inwestycyjnych.

Badania obejmowały obszary wiejskie (wieś poza granicami administracyjnymi miast) oraz małe miasta (do 25 tys. mieszkańców). Przyjęto założenie, aby informacje o konfliktach pozyskiwać z dwóch odrębnych źródeł prasowych, których zasięg terytorialny pokrywa się. Wybierano w pierwszej kolejności te tytuły prasy regionalnej, dla których udostępniono archiwa w wersji *on-line* dla całego okresu badań. Istotnym warunkiem była też możliwość przeszukiwania ich z wykorzystaniem słów kluczowych (wszystkie tytuły prasowe przeszukiwano w ten sam sposób, czyli za pomocą określonych kombinacji ustalonych słów kluczowych). Innym kryterium wyboru był nakład – wybierano przede wszystkim tytuły prasy o największym nakładzie, a więc mające największe znaczenie w danym regionie. Pierwszym analizowanym źródłem prasowym były dodatki regionalne Gazety Wyborczej. Dokonano kwerendy wszystkich dodatków regionalnych tej gazety, które łącznie pokrywają swoim zasięgiem praktycznie cały kraj. Drugim źródłem prasowym były gazety regionalne, również pokrywające łącznie swym zasięgiem możliwie najbardziej równomiernie cały kraj (były to tytuły o zróżnicowanym zasięgu, tj. obejmujące obszar jednego powiatu, np. Kurier Makowski; kilku lub kilkunastu powiatów w obrębie jednego województwa, np. Gazeta Olsztyńska; kilku lub kilkunastu powiatów z 2-3 województw, np. Echo Dnia albo obejmujące obszar całego województwa, np. Nowa Trybuna Opolska). Łącznie kwerendą objęto 48 tytułów² o zasięgu regionalnym i lokalnym.

² Tytuły prasowe objęte kwerendą: Gazeta Wyborcza – dodatki regionalne (Białystok, Bielsko-Biała, Bydgoszcz, Częstochowa, Katowice, Kraków, Lublin, Olsztyn, Opole, Płock, Rzeszów, Stołeczna, Szczecin, Toruń, Zielona Góra), Polska Times (Dziennik Bałtycki, Dziennik Łódzki, Dziennik Zachodni, Gazeta Krakowska, Gazeta Wrocławska, Głos Wielkopolski, Kurier Lubelski, Ekspres Ilustrowany), Dziennik Elbląski, Dziennik Wschodni, Echo Dnia, Gazeta Częstochowska, Gazeta Lubuska, Gazeta Olsztyńska, Gazeta Pomorska, Gazeta Współczesna, Głos Koszaliński, Głos Pomorza, Głos Szczeciński, Kurier Makowski, Kurier Mławski, Kurier Ostrołęcki, Kurier Przasnyski, Kurier Żuromiński, Nowa Trybuna Opolska, Nowiny, Strefa Biznesu, Super-nowa, Super Nowości, TEMI, Tygodnik Ciechanowski, Tygodnik Płocki, Tygodnik Siedlecki.

Badanie okazało się przedsięwzięciem żmudnym i czasochłonnym nie tylko ze względu na liczbę przeszukiwanych tytułów, lecz również dlatego, że większość opisywanych w doniesieniach prasowych konfliktów typu NIMBY miała miejsce w dużych i średnich miastach, które nie były przedmiotem analiz w ramach tego badania. Przy wyszukiwaniu informacji o konfliktach nie było możliwości automatycznego odrzucenia artykułów dotyczących średnich i dużych miast.

Do tworzenia bazy wykorzystano doniesienia prasowe opisujące wydarzenia o cechach zjawiska NIMBY, a więc te, w których relacjonowano sprzeciw grupy mieszkańców wobec lokalizacji inwestycji w sąsiedztwie ich miejsca zamieszkania. Przez inwestycję rozumiano budowę, rozbudowę, modernizację różnego typu obiektów realizowaną przez różne podmioty: firmy, osoby prywatne, władze lokalne, regionalne lub centralne. Sprzeciw ten polegał na podjęciu przez mieszkańców jakichkolwiek działań ukierunkowanych na powstrzymanie realizacji inwestycji w sąsiedztwie miejsca ich zamieszkania. Jeśli dana inwestycja o charakterze liniowym (najczęściej budowa lub rozbudowa drogi) była przedmiotem protestów mieszkańców więcej niż jednej gminy, przyjęto założenie, że protest w jednej gminie to jeden konflikt NIMBY. W artykule stosowane jest pojęcie „obiekt NIMBY”, które oznacza tę projektowaną, oprotestowywaną inwestycję, bez względu na to, czy ona ostatecznie zostaje zrealizowana czy nie.

Analiza doniesień medialnych, zwłaszcza tych pochodzących z prasy, była już wykorzystywana we wcześniejszych badaniach nad syndromem NIMBY lub innymi konfliktami lokalnymi (Hindmarsh, 2014; Young, 2012; Skrzypiec, 2011; Dmochowska-Dudek, 2010; Badera, 2010; Graczyk, 2010; Michałowska, 2008a i b; Nowak, 2004).

Kategorie obiektów NIMBY

W wyniku kwerendy prasy uzyskano informacje na temat 499 konfliktów wykazujących cechy syndromu NIMBY, mających miejsce na obszarach wiejskich i w małych miastach w Polsce w okresie od stycznia 2007 do marca 2014 r. Oprotestowywane były inwestycje bardzo różnorodne pod względem funkcji, wielkości obiektu, typu inwestora, skali i charakteru oddziaływania. Podzielono je na 13 kategorii, nawiązujących do sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD), w ramach trzech głównych rodzajów infrastruktury: ekonomicznej (gospodarczej), technicznej oraz społecznej.

Specyfiką syndromu NIMBY na obszarach wiejskich i w małych miastach w Polsce jest zdecydowana dominacja obiektów NIMBY należących do infrastruktury technicznej (70% przypadków). Intensywność inwestowania w infrastrukturę techniczną w powiązaniu z jej uciążliwością generuje konflikty NIMBY w znacznie większym stopniu niż pozostałe typy infrastruktury. W największej grupie, obejmującej 351 obiektów infrastruktury technicznej, znalazły

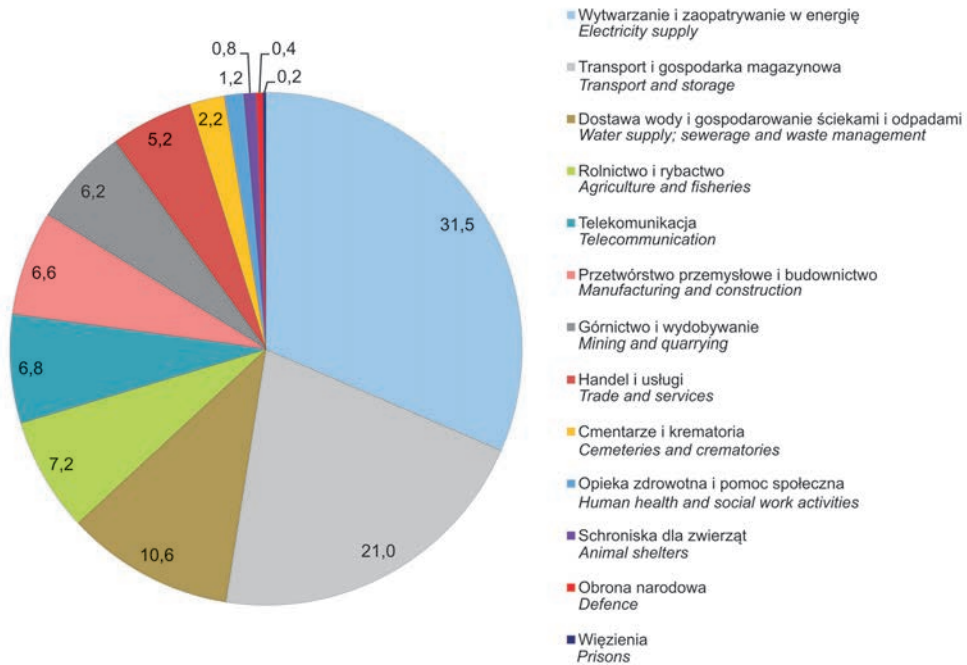
się obiekty związane z: wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię (elektrownie, biogazownie oraz sieci energetyczne), dostawą wody i gospodarowaniem ściekami i odpadami (zakłady wodociągowe, oczyszczalnie ścieków, składowiska, sortownie i spalarnie odpadów), transportem i gospodarką magazynową (m.in. drogi, linie kolejowe i lotniska), telekomunikacją (maszty telefonii komórkowej) oraz obroną narodową (budowa tarczy antyrakietowej).

Do infrastruktury ekonomicznej zaliczono łącznie 126 oprotestowywanych obiektów związanych z: rolnictwem i rybactwem (fermy hodowlane trzody chlewnej, drobiu i zwierząt futerkowych oraz bazy rybackie), górnictwem i wydobywaniem (m.in. kopalnie węgla, wydobywanie ropy naftowej, gazu ziemnego i rud metali), przetwórstwem przemysłowym i budownictwem (zakłady przemysłowe wg typów produkcji) oraz handlem i usługami (obiekty handlowe, obiekty świadczące usługi w zakresie gastronomii, zakwaterowania i działalności kulturalnej, sportowej rozrywkowej i rekreacyjnej).

Na obszarach wiejskich i w małych miastach najslabiej reprezentowaną grupą były obiekty infrastruktury społecznej, do której łącznie zaliczono 22 obiekty – m.in. szpitale psychiatryczne, ośrodki rehabilitacyjne, cmentarze i krematoria, więzienia oraz schroniska dla zwierząt.

Około 90% obiektów, którym sprzeciwiały się społeczności lokalne, należało do jednej z siedmiu kategorii: wytwarzanie i zaopatrywanie w energię, transport i gospodarka magazynowa, dostawa wody i gospodarowanie ściekami i odpadami, rolnictwo i rybactwo, telekomunikacja, przetwórstwo przemysłowe oraz górnictwo i wydobywanie (ryc. 1).

Badania struktury obiektów NIMBY obejmujące cały kraj nie były dotychczas przeprowadzane, nie ma więc danych, do których można by porównać uzyskane wyniki. Można odnieść się tylko do wspomnianych wcześniej prac E. Michałowskiej (2008a i b), z których wynika, że w województwie łódzkim, w latach 2001-2005, najczęściej protestowano przeciwko inwestycjom telekomunikacyjnym (50% wszystkich przypadków), z zakresu gospodarki odpadami i wodno-ściekowej (22%) oraz transportu. Wyniki te różnią się zatem znacząco od uzyskanych w ramach prezentowanych w tym artykule badań. Lokalizacja masztów telekomunikacyjnych wprawdzie nadal stanowi częsty przedmiot protestu, ale nie dominujący. Może mieć to związek z coraz większym nasyceniem przestrzeni tego typu obiektami, a co za tym idzie – z mniejszą intensywnością budowy nowych. Różnice wynikają również z tego, że badania E. Michałowskiej obejmowały nie tylko wieś i małe miasta, ale także Łódź i miasta średnie.

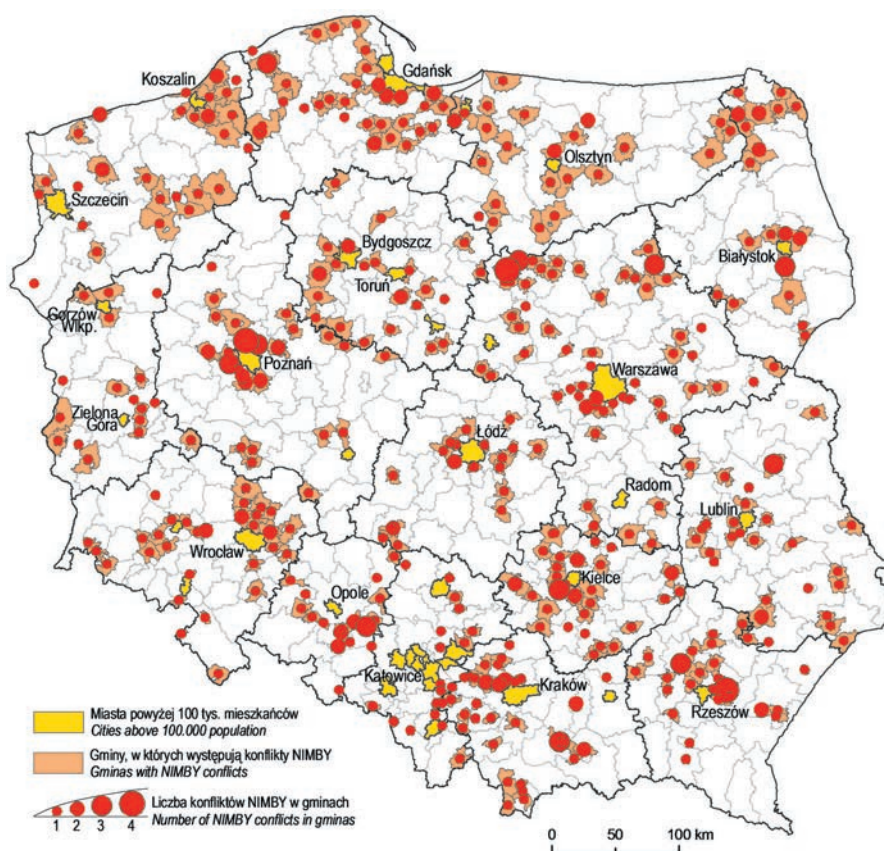
Ryc. 1. Obiekty NIMBY w podziale na kategorie
Opracowanie własne, podobnie pozostałe ryciny.

NIMBY objects by category
Authors' own elaboration, as well as other figures.

Przestrzenny obraz syndromu NIMBY

Konflikty lokalizacyjne typu NIMBY miały miejsce we wszystkich częściach kraju (ryc. 2). W okresie styczeń 2007-marzec 2014 w prasie regionalnej każdego z województw opisano od kilkunastu do kilkudziesięciu konfliktów na obszarach wiejskich i w małych miastach. Na mapie kraju wyróżnić można pewne skupiska „gmin konfliktowych”, m.in. na Pomorzu, północnym Mazowszu, Suwalszczyźnie i Podhalu, do których będzie odniesienie w dalszej części opracowania.

Jednakże najbardziej charakterystycznym rysem przestrzennym jest nagromadzenie konfliktów typu NIMBY na obszarach otaczających duże miasta. Zidentyfikowano konflikty w pierścieniach podmiejskich w przypadku większości ośrodków liczących powyżej 100 tys. mieszkańców. Największa gęstość konfliktów wyrażona ich liczbą na 1000 km² powierzchni występowała w sąsiedztwie: Poznania, Warszawy, Trójmiasta, Wrocławia, Opola, Kielc i Rzeszowa, a także w pasie pomiędzy aglomeracjami śląską i krakowską (ryc. 3).

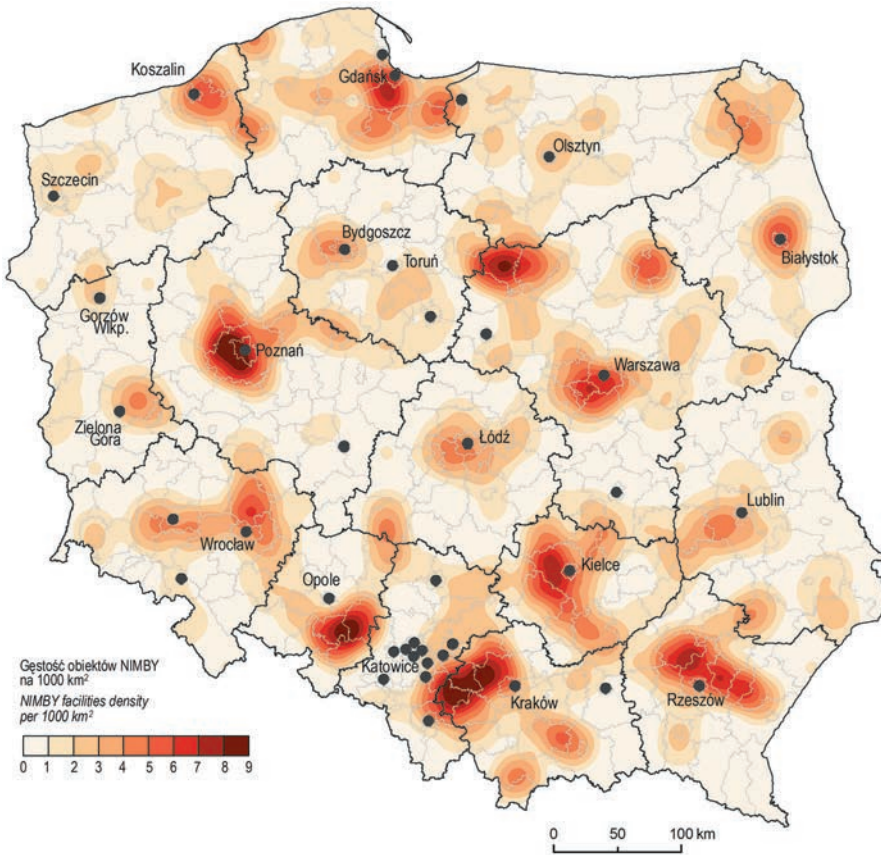

Ryc. 2. Konflikty NIMBY na obszarach wiejskich i w małych miastach w Polsce w latach 2007-2014

NIMBY conflicts in rural areas and small towns in Poland, 2007-2014

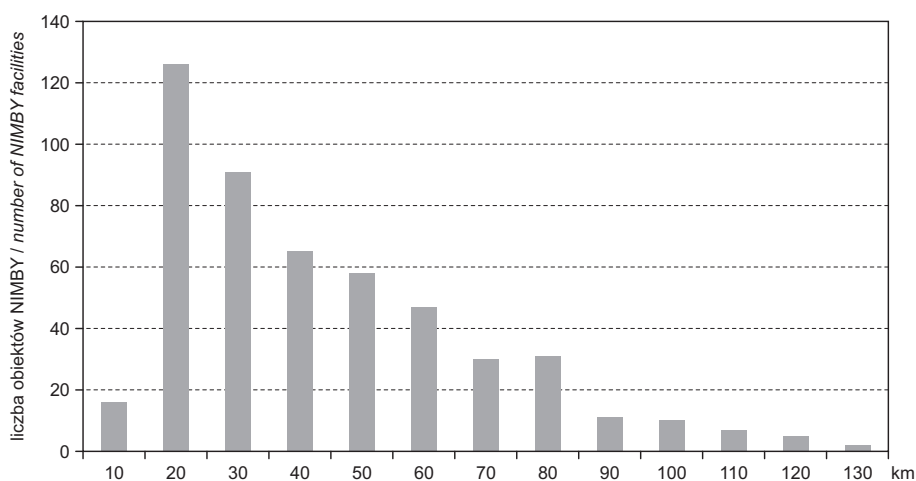
Analizując odległość obiektów NIMBY od dużych ośrodków miejskich wyznaczono ekwidystanty 10 km od centroidów miast, a następnie zliczono obiekty NIMBY w poszczególnych strefach. Wynik analizy ukazuje, że ponad 40% wszystkich konfliktów (233) skoncentrowane było w odległości do 30 km od dużego miasta, kolejne 40% w strefie 30-60 km, zaś w odległości powyżej 60 km znajdowało się jedynie 20% zidentyfikowanych konfliktów (ryc. 4). A zatem im bliżej ośrodka miejskiego, tym więcej niechcianych inwestycji. Interpretując takie dane należy też pamiętać, że liderzy konfliktów na obszarach podmiejskich mogą mieć lepszy dostęp do mediów niż liderzy konfliktów na obszarach peryferyjnych.

Obszary podmiejskie są szczególnie narażone na występowanie konfliktów lokalizacyjnych. Wynika to z kilku czynników. Władze dużych miast dążą do

Ryc. 3. Gęstość obiektów NIMBY
 Density of occurrence of NIMBY objects

„eksportowania” na obrzeża uciążliwych obiektów infrastruktury komunalnej lub społecznej, na które nie ma miejsca na obszarze miejskim. Tereny podmiejskie cechuje coraz wyższa gęstość zaludnienia i intensywność zabudowy. Jest tu zatem coraz mniej przestrzeni, która mogłaby przyjmować tego typu obiekty, niezbędne do funkcjonowania zarówno sąsiadującego dużego miasta, jak i samych obszarów podmiejskich. Kolejnym czynnikiem są aspiracje i cechy społeczności zamieszkujących ten teren. Wzrasta liczba nowych mieszkańców, którzy szukają poza dużym miastem lepszych warunków życia i zdecydowanie sprzeciwiają się lokalizacji w swoim sąsiedztwie obiektów generujących uciążliwości (hałas, zanieczyszczenie itp.). Nie bez znaczenia jest też fakt, że tereny podmiejskie charakteryzuje stosunkowo korzystna – na tle innych obszarów wiejskich – struktura demograficzna, poziom wykształcenia ludności i aktywność społeczna (Bański i Czapiewski, 2009; Rosner i Stanny, 2007). Obszary te zamieszkują

Ryc. 4. Liczba obiektów NIMBY w 10-km strefach odległości od dużych miast
Number of NIMBY facilities within concentric rings at 10 km intervals,
surrounding large cities

w dużej mierze ludzie stosunkowo młodzi, wykształceni, dysponujący wiedzą obywatelską. To sprzyja podejmowaniu działań zbiorowych przeciwko niekorzystnym inwestycjom.

Obszary podmiejskie cechuje dominacja konfliktów związanych z inwestycjami z kategorii transport i gospodarka magazynowa (33% wszystkich konfliktów na tych terenach)³. Coraz większe potrzeby rozbudowy dróg dojazdowych do dużych miast oraz budowy obwodnic kolidują z interesem mieszkańców gęsto zaludnionych obszarów podmiejskich. Na obszarach podmiejskich mamy również do czynienia z dużą różnorodnością przedmiotu konfliktu. Stosunek liczby konfliktów do liczby typów obiektów⁴ będących przedmiotem konfliktu był tu znacznie niższy niż w przypadku obszarów peryferyjnych.

Struktura niechcianych inwestycji w małych miastach kształtowała się podobnie do obszarów podmiejskich. Najczęściej opisywane w prasie były obiekty NIMBY związane z transportem (28% wszystkich konfliktów w małych miastach). Wysokie było tu również zróżnicowanie przedmiotu konfliktu. Stosunek liczby konfliktów do liczby typów obiektów będących przedmiotem konfliktu był nawet nieco niższy niż w przypadku obszarów podmiejskich. Wyniki tych analiz

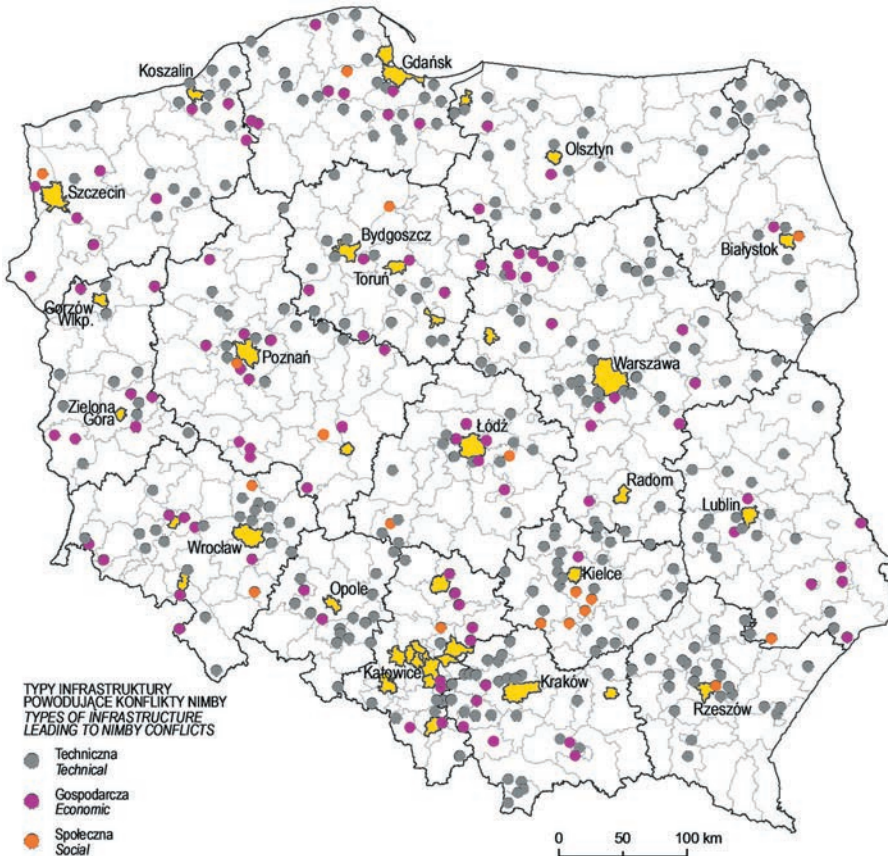
³ Na potrzeby analizy konfliktów NIMBY w różnych typach obszarów przyjęto następujące założenia: (1) obszary podmiejskie – to obszary wiejskie położone w gminach przylegających do miast o liczbie ludności powyżej 100 tys.; (2) obszary peryferyjne to pozostałe obszary wiejskie; (3) małe miasta to miasta poniżej 25 tys. mieszkańców, bez względu na ich położenie względem dużych miast.

⁴ Typ obiektu jest odpowiednikiem działu w Polskiej Klasyfikacji Działalności. Kategorie obiektów wyróżnione w prezentowanej analizie, będące odpowiednikiem sekcji PKD, podzielono na typy obiektów, np. fermy drobiu były typem w kategorii rolnictwo i rybactwo.

nie są zaskakujące – zarówno małe miasta, jak i obszary podmiejskie charakteryzuje większa różnorodność funkcjonalna niż obszary peryferyjne.

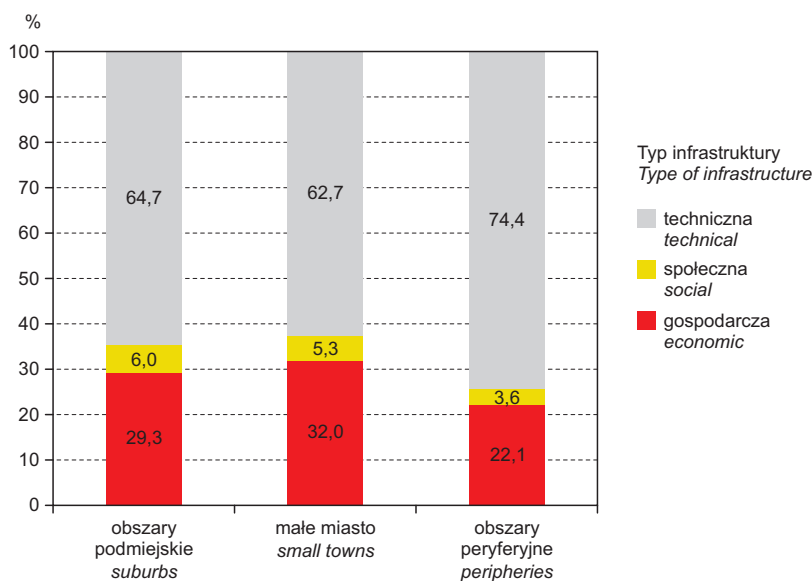
Na obszarach peryferyjnych zdecydowanie dominowały konflikty dotyczące energetyki – stanowiły 42% wszystkich konfliktów na tych terenach. Elektrownie wiatrowe, które przeważają wśród uciążliwych obiektów energetycznych, lokalizowane są na ogół z dala od dużych ośrodków miejskich, dlatego protesty przeciwko nim dominują na obszarach peryferyjnych. Biogazownie wykorzystują odpady z produkcji rolnej, toteż lokalizuje się je częściej na terenach peryferyjnych, rolniczych.

Przestrzenny obraz konfliktów NIMBY podzielonych ze względu na główny typ infrastruktury pokazano na rycinie 5. Protesty przeciwko obiektom infrastruktury technicznej, opisywane w prasie regionalnej, były zlokalizowane stosunkowo równomiernie w skali kraju, natomiast inwestycje z zakresu infra-

Ryc. 5. Obiekty NIMBY według rodzaju infrastruktury
NIMBY objects by type of infrastructure

struktury gospodarczej częściej były przedmiotem konfliktów w Polsce środkowej i zachodniej niż we wschodniej. Nawiązuje to do ogólnego obrazu przestrzennego aktywności gospodarczej w kraju, która jest niższa w regionach wschodnich. Infrastruktura gospodarcza była też częściej przedmiotem konfliktów NIMBY na obszarach podmiejskich i w małych miastach niż na obszarach peryferyjnych. Natomiast infrastruktura społeczna, która generalnie bardzo rzadko była przedmiotem konfliktów, właśnie na obszarach peryferyjnych miała najmniejsze, marginalne znaczenie (ryc. 6). Takiego wyniku można było się spodziewać, gdyż jest oczywiste, że tego typu infrastruktura częściej tworzona jest na gęściej zaludnionych terenach miast i podmiejskich, gdzie wywołuje protesty.

Ryc. 6. Obiekty NIMBY według rodzaju infrastruktury na obszarach podmiejskich, peryferyjnych i w małych miastach

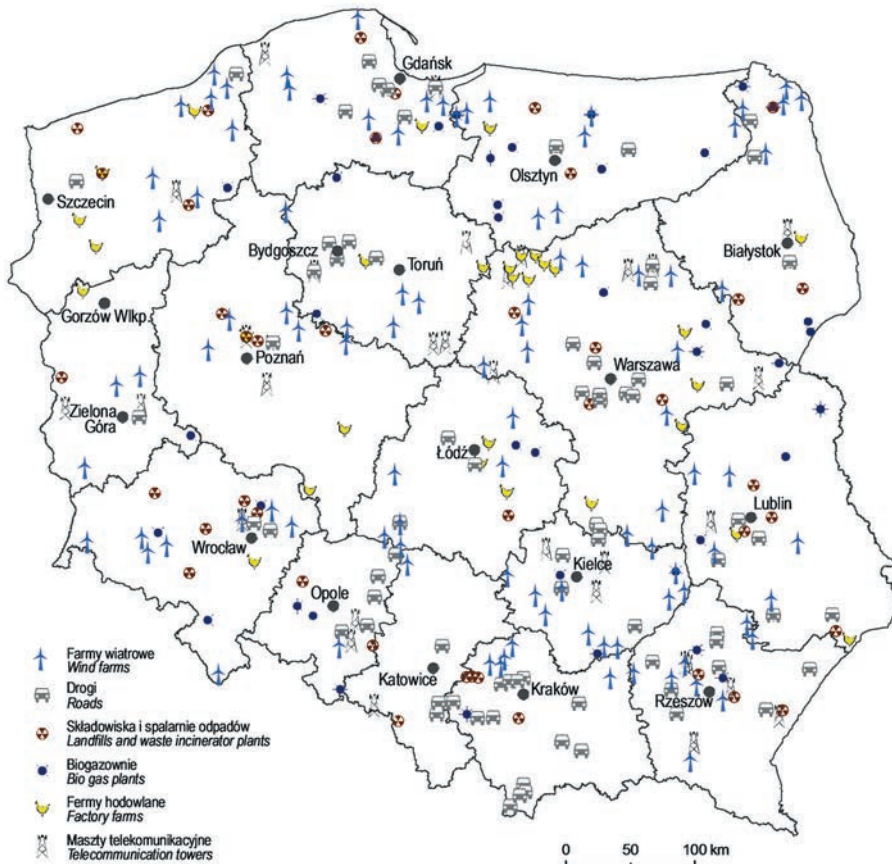
NIMBY objects by type of infrastructure in suburban, peripheral areas and small towns

Najczęściej występujące obiekty NIMBY

Z energetyką związana była niespełna 1/3 wszystkich oprotestowanych inwestycji, a wśród nich zdecydowaną większość stanowiły inwestycje z zakresu energetyki odnawialnej. Jest to odzwierciedleniem intensyfikacji wdrażania niekonwencjonalnych źródeł energii – Polska zobowiązana jest do realizacji założeń europejskiej polityki energetycznej, której jednym z motywów przewodnich jest „dekarbonizacja” energetyki. Projekty z zakresu OZE są wspierane finansowo

przez Unię Europejską, co jest dodatkowym bodźcem dla inwestorów. Około 20% (102 przypadki) wszystkich oprotestowywanych inwestycji stanowiły farmy wiatrowe – był to najliczniejszy typ obiektów NIMBY. Rozwój energetyki wiatrowej spotyka się z dużym oporem społeczności lokalnych na obszarach wiejskich. Należy pamiętać, że badanie dotyczyło tylko konfliktów opisywanych w prasie regionalnej, a więc faktycznie jest ich dużo więcej.

Protesty społeczności lokalnych przeciwko elektrowniom wiatrowym występowały z różnym natężeniem we wszystkich regionach (ryc. 7). Energetyka wiatrowa rozwija się w całym kraju, nie tylko w tradycyjnie „wietrznych” regionach, takich jak zachodniopomorskie. Tam, jak podają G. Wiśniewski i inni (2009), barierą dla potencjalnych inwestorów są ograniczone możliwości przyłączania do sieci elektroenergetycznej, co sprawia, że szukają oni korzystnych lokaliza-

Ryc. 7. Najczęściej występujące obiekty NIMBY
The most frequently-occurring NIMBY objects

cji również w innych częściach Polski. Niemniej na środkowym i wschodnim Pomorzu można wskazać obszary obejmujące kilka sąsiednich gmin, na których w badanym okresie mieszkańcy protestowali przeciwko lokalizacji turbin. Stosunkowo dużo konfliktów miało miejsce w województwie mazowieckim i świętokrzyskim. Obszarem konfliktowym jest Suwalszczyzna, gdzie są bardzo dobre warunki naturalne dla energetyki wiatrowej, za czym idzie zainteresowanie inwestorów. Obszar protestów społecznych obejmuje tu kilka sąsiadujących gmin, a w ich obrębie wiele sołectw położonych w różnych odległościach od planowanych inwestycji.

Nieliczne przypadki konfliktów o farmy wiatrowe opisywano w prasie na terenie województwa śląskiego i opolskiego. Regiony te (z wyjątkiem gór) są położone w mało korzystnej strefie energetycznej wiatru i zapewne dlatego budzą mniejsze zainteresowanie inwestorów.

Spoločności lokalne podejmują różne działania zbiorowe, aby blokować budowę turbin wiatrowych w sąsiedztwie swoich miejsc zamieszkania. Można wręcz mówić o rozwijającym się w Polsce ruchu społecznym. Powstają ogólnopolskie sieci współpracy mające na celu przeciwdziałanie budowie wiatraków zbyt blisko zabudowań. Rozwojowi konfliktów wokół wiatraków sprzyja fakt, że kwestie ich lokalizacji, w szczególności ich odległości od zabudowy, nie zostały doprecyzowane w ogólnopolskich przepisach prawa. Co więcej, powstają one niejednokrotnie na podstawie decyzji lokalizacyjnych, a nie planów miejscowych, co ogranicza możliwości udziału społeczeństwa w procesie ich lokalizowania.

Jak podają Z. Łucki i W. Misiak (2010), ruch antywiatrowy od lat rozwija się w wielu krajach, głównie w Europie Zachodniej i w Stanach Zjednoczonych. Skuteczność działań podejmowanych przez protestujących jest znacząca. Wspomniani autorzy podają, za W. Kemptonem i innymi (2005), że w Anglii około 3/4 projektów budowy elektrowni wiatrowych zostaje zablokowanych, również we Francji radykalny sprzeciw społeczności wiejskich poważnie zahamował rozwój energetyki wiatrowej.

Rozwój energetyki wiatrowej – ogólnie rzecz biorąc – cieszy się akceptacją, czy wręcz poparciem społecznym. Badania wskazują, że np. w Danii, Holandii, Wielkiej Brytanii, Włoszech, Portugalii, Hiszpanii czy Kanadzie ponad 60-90% społeczeństwa należy do zwolenników energetyki wiatrowej. W Polsce 82% społeczeństwa jest pozytywnie do niej nastawione (Łucki i Misiak, 2010), natomiast budowa konkretnych obiektów spotyka się z dużym oporem lokalnych społeczności. Jest to więc klasyczny przykład syndromu NIMBY. Sytuacja taka jest jedną z przyczyn opóźnień we wdrażaniu polityki rozwoju odnawialnych źródeł energii. Wzrost wykorzystania takich źródeł, w tym energetyki wiatrowej, jest jednym z głównych kierunków polskiej polityki energetycznej (*Polityka energetyczna...*, 2009).

Trudności we wdrażaniu polityki energetycznej, związane z protestami społeczności lokalnych, występują również w przypadku biogazowni rolniczych. Niespełna 9% wszystkich analizowanych konfliktów (a 27% konfliktów z zakresu

energetyki), dotyczyło lokalizacji biogazowni. *Krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych* (2010) zakłada, że do 2020 r. powinna powstać średnio jedna biogazownia w każdej gminie. Przyjmując założenie, że konflikty opisywane w prasie regionalnej stanowią tylko część faktycznie występujących konfliktów, należy sądzić, że protesty lokalne mogą być istotnym czynnikiem opóźnień realizacji wspomnianego planu.

Jedna czwarta obiektów NIMBY zidentyfikowanych na obszarach wiejskich i w małych miastach w Polsce należała do infrastruktury transportowej, w tym głównie drogowej. Stan infrastruktury drogowej wymaga ciągłej modernizacji i rozbudowy. Istniejący w Polsce system planowania przestrzennego nie zapobiegł kolizjom funkcji komunikacyjnej z innymi funkcjami w przestrzeni. Brakuje planów miejscowych, w minionych dziesięcioleciach nie przewidziano rosnących potrzeb komunikacyjnych. W efekcie modernizacja infrastruktury komunikacyjnej jest często przedmiotem protestów mieszkańców terenów, przez które mają przebiegać inwestycje wcześniej nieplanowane. Istotnym impulsem do wzmożenia inwestycji na głównych ciągach komunikacyjnych była organizacja wielkiej międzynarodowej imprezy sportowej – mistrzostw Europy w piłce nożnej w 2012 r.

Obszar protestów społecznych przeciwko inwestycjom transportowym miał niejednokrotnie charakter liniowy, nawiązujący do przebiegu modernizowanych czy planowanych ciągów komunikacyjnych. „Korytarze protestu” można było wyróżnić np. wzdłuż trasy S7 od Szydłowca do Chęciny (województwo mazowieckie/świętokrzyskie), na odcinku północnej obwodnicy Krakowa (małopolskie), planowanej obwodnicy Bydgoszczy (kujawsko-pomorskie), wzdłuż planowanej trasy S1 od Oświęcimia po Bestwinę (małopolskie/śląskie) czy na odcinku planowanej kolei dużych prędkości od Baranowa po Ożarów Mazowiecki (mazowieckie). Interesującym zjawiskiem na obszarze występowania konfliktu NIMBY dotyczącego drogi jest podział społeczności lokalnej na dwie grupy terytorialne forsujące odrębne warianty przebiegu trasy (np. w gminie Łomianki – mazowieckie, Mielec – podkarpackie, Kolbudy – pomorskie).

Obszarami zagęszczenia konfliktów wokół ciągów komunikacyjnych są, jak już wspomniano, strefy podmiejskie. Innym typem obszaru nasilenia takich konfliktów są tereny turystyczne, na których intensyfikacja ruchu turystycznego generuje zapotrzebowanie na kompleksową rozbudowę infrastruktury transportowej. Tak było na Podhalu, gdzie protesty objęły obszar sąsiadujących gmin: Szaflary, Biały Dunajec, Kościelisko i Poronin.

Kolejnym typem inwestycji, które często powodują protesty lokalnych społeczności, są inwestycje z zakresu gospodarki odpadami: składowiska, spalarnie, sortownie, zakłady przetwarzania odpadów – stanowiły one 10% wszystkich konfliktowych obiektów. Konflikty wokół instalacji do unieszkodliwiania odpadów opisywane w prasie regionalnej, miały miejsce w zdecydowanej większości województw, zarówno na obszarach podmiejskich, jak i peryferyjnych i w małych miastach.

Okolo 7% wszystkich konfliktów NIMBY stanowiły konflikty dotyczące lokalizacji ferm hodowlanych: drobiu, trzody chlewnej i norek. Obszarem wyróżniającym się na mapie Polski pod tym względem jest północne Mazowsze (ryc. 7). Na terenach powiatów mławskiego i żuromińskiego występuje jedno z największych w Polsce skupisk ferm hodowlanych drobiu i trzody chlewnej, które stanowią duże zagrożenie dla środowiska (Ludwikowski i Jakubczak, 2012) i wpływają na pogorszenie warunków życia ludzi. Funkcjonujący tam przedsiębiorcy, planujący inwestowanie w kolejne obiekty, spotykają się ze sprzeciwem miejscowej ludności. Jak widać na rycinie 3, północno-zachodnie peryferia województwa mazowieckiego charakteryzowała wyjątkowo wysoka gęstość konfliktów, przeważnie dotyczących właśnie budowy ferm hodowlanych. Liczne protesty mieszkańców w różnych częściach kraju miały wpływ na podjęcie przez parlament prac nad ustawą antyodorową oraz rozporządzeniem w sprawie wpisania noriki amerykańskiej na listę gatunków inwazyjnych. Ostatecznie jednak te akty prawne nie powstały.

Podsumowanie

Przeprowadzone badania stanowią pierwszą, jak do tej pory, kompleksową analizę występowania syndromu NIMBY na obszarach wiejskich i w małych miastach w skali ogólnopolskiej. Zidentyfikowanie blisko 500 konfliktów, które na przestrzeni ostatnich kilku lat budziły zainteresowanie mediów, pozwoliło uchwycić pewne prawidłowości w strukturze i rozmieszczeniu konfliktogennych obiektów w przestrzeni wsi i małych miast. Najliczniej reprezentowaną grupą były obiekty infrastruktury technicznej, a przede wszystkim związane z wytwarzaniem energii elektrycznej oraz transportem, występujące z różnym natężeniem we wszystkich regionach kraju. Te dwie kategorie inwestycji stanowiły łącznie ponad połowę wszystkich oprotestowywanych inwestycji.

Różnorodność obiektów, będących przedmiotem konfliktów NIMBY, była bardzo duża. W ramach 13 kategorii wyróżniono łącznie aż 41 typów konfliktowych obiektów (typy były odpowiednikami działów PKD). Jednakże tylko kilka z tych typów miało znaczący udział w ogóle konfliktów: elektrownie wiatrowe, drogi, instalacje do unieszkodliwiania odpadów, biogazownie, ферmy hodowlane i maszty telekomunikacyjne stanowiły około 70% wszystkich konfliktowych obiektów.

Efektom prowadzonych analiz jest również wskazanie obszarów zagęszczenia konfliktów NIMBY w strefach podmiejskich wokół największych miast w Polsce oraz zależności ich natężenia od odległości od dużych miast. Blisko połowa zidentyfikowanych konfliktów koncentrowała się w odległości 30-40 km od miast i w miarę zwiększania tego dystansu ich liczba zdecydowanie malała.

Zaobserwowane prawidłowości przestrzenne w rozmieszczeniu obiektów NIMBY stanowią jeden z wielu aspektów problematyki związanej z syndromem NIMBY. W artykule wskazano wprawdzie pewne uwarunkowania występowania

konfliktów o charakterze NIMBY na obszarach wiejskich, jednak należy podkreślić, że poszukiwanie mechanizmów prowadzących do zaistnienia tego rodzaju konfliktów wymaga pogłębionych badań na poziomie regionalnym i lokalnym.

*

Artykuł zawiera wyniki badań zrealizowanych w ramach projektu „Zastosowanie koncepcji sensu miejsca i kapitału społecznego do analizy konfliktów przestrzennych typu NIMBY na obszarach wiejskich w Polsce”, sfinansowanego ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2012/07/B/HS4/02938.

Piśmiennictwo / References

- Badera J., 2010, *Konflikty społeczne na tle środowiskowym związane z udostępnianiem złóż kopalin w Polsce*, *Gospodarka Surowcami Mineralnymi*, 26, 1, s. 105-125.
- Bański J., Czapiewski K., 2009, *Obszary o znaczącym endogenicznym potencjale rozwojowym*, [w:] J. Bański (red.), *Analiza zróżnicowania i perspektyw rozwoju obszarów wiejskich w Polsce do 2015 roku*, *Studia Obszarów Wiejskich*, 16, s. 55-74.
- Bell D., Gray T., Haggett C., 2005, *The 'social gap' in wind farm siting decisions: Explanations and policy responses*, *Environmental Politics*, 14, 4, s. 460-477.
- Caplan A., Grijalva T., Jackson-Smith, D., 2007, *Using choice question formats to determine compensable values: The case of a landfill-siting process*, *Ecological Economics*, 60, s. 834-846.
- Dear M., 1992, *Understanding and overcoming the NIMBY syndrome*, *Journal of the American Planning Association*, 58, 3, s. 288-300.
- Dear M., Taylor S. M., Hall G. B., 1980, *External effects of mental health facilities*, *Annals of the Association of American Geographers*, 70, 3, s. 342-352.
- Dmochowska-Dudek K., 2008, *Ustugowe obiekty NIMBY w oczach mieszkańców Łodzi*, [w:] A. Rochmińska (red.), *Theoretical and Empirical Researches on Services during Socio-Economic Changes*, *Space-Society-Economy*, 8, Department of Space Economy and Spatial Planning, Łódź, s. 189-196.
- Dmochowska-Dudek K., 2010, *Konflikty społeczne wokół inwestycji w Łódzkim Obszarze Metropolitalnym*, [w:] A. Suliborski, Z. Przygodzki (red.), *Łódzka Metropolia. Problemy integracji społecznej i przestrzennej*, *Wydawnictwo Biblioteka*, Łódź, s. 51-68.
- Dmochowska-Dudek K., 2011, *Obiekty NIMBY jako przykład konfliktowych inwestycji na terenach mieszkaniowych – teoretyczny zarys problemu*, *Space, Society, Economy*, 10, s. 29-56.
- Frączek P., 2010, *Wybrane uwarunkowania występowania syndromu NIMBY*, [w:] M.G. Woźniak (red.), *Nierówności społeczne a wzrost gospodarczy. Spójność społeczno-ekonomiczna a modernizacja gospodarki*, 17, *Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego*, Rzeszów, s. 314-324.
- Fredriksson G., 2000, *The Siting of Hazardous Waste Facilities in Federal Systems*, *Environmental and Resource Economics*, 15.
- Graczyk A., 2010, *Społeczne problemy rozwoju energetyki odnawialnej na obszarach wiejskich*, [w:] B. Kryk (red.), *Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. Wybrane aspekty społeczne*, *Uniwersytet Szczeciński*, Szczecin, s. 92-109.
- Hermansson H., 2007, *The Ethics of NIMBY Conflicts*, *Ethical Theory and Moral Practice*, 10.

- Hindmarsh R., 2014, *Hot air ablowin! 'Media-speak', social conflict, and the Australian 'decoupled' wind farm controversy*, *Social Studies of Science*, 44, 4, s. 194-217.
- Hubbard P., 2009, NIMBY, [w:] R. Kitchin, N. Thrift (red.), *International Encyclopedia of Human Geography*, Elsevier.
- Janelle D. G., 1977, *Structural dimensions in the geography of locational conflicts*, *Canadian Geographer*, 21, 4, s. 311-328.
- Kempton W., Firestone J., Lillej J., Rouleau T., Whitaker P., 2005, *The offshore wind power debate, views from Cape Cod*, *Coastal Management*, 33, s. 119-149.
- Klein W., Meck S., 1998, *Growing Smart Legislative Guidebook: Model Statutes for Planning and the Management of Change*, Diane Publishing, Chicago.
- Komornicki T., Wieckowski M., Śleszyński P., 2010, *Pokrycie planistyczne a ruch inwestycyjny*, [w:] P. Śleszyński, J. Solon (red.), *Prace planistyczne a konflikty przestrzenne w gminach*, KPZK PAN, Warszawa, s. 40-71.
- Krajowy plan działania w zakresie energii ze źródeł odnawialnych*, 2010, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa.
- Krause J. D., 1992, *The effects of prison siting practices on community status arrangements: A framework applied to the California state prison*, *Crime & Delinquency*, 38, 1, s. 27-55.
- Lesbirel S., Shaw D., 2000, *Facility Siting: Issues and Perspectives*, [w:] S. Lesbirel, D. Shaw (red.), *Challenges and Issues in Facility Siting: Conference Proceedings*, Columbia University Press, New York.
- Livezey E. T., 1980, *Hazardous Waste*; <http://www.csmonitor.com/1980/1106/110653.html> (18.10.2011).
- Ludwikowski A., Jakubczak P., 2012, *Zagrożenia dla środowiska, w tym zagrożenia epizootyczne, terenu północnego Mazowsza wywołane zageszczeniem instalacji do wielkotowarowego chowu drobiu*, WIOŚ, Warszawa; wios.warszawa.pl (27.08.2014).
- Łucki Z., Misiak W., 2010, *Energetyka a społeczeństwo. Aspekty socjologiczne*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Majer A., 2000, *Konflikty miejskie. Próba rozwinięcia tematu*, [w:] M. Malikowski, Z. Serega (red.), *Konflikty społeczne w Polsce w okresie przemian systemowych. Studia, komunikaty, eseje*, t. II, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Pedagogicznej, Rzeszów, s. 81-92.
- Martin R., 2000, *Community Perceptions About Prison Construction: Why Not In My Backyard?*, *The Prison Journal*, 80.
- Martin R., Myers D.L., 2005, *Public Responses to Prison Siting: Perceptions of Impact on Crime and Safety*, *Criminal Justice and Behavior*, 32.
- Matczak P., 1996, *Spoleczne uwarunkowania eliminacji syndromu NIMBY*, [w:] R. Cichocki (red.), *Podmiotowość społeczności lokalnych*, Poznań; <http://www.staff.amu.edu.pl> (25.08.2014).
- Matczak P., 2000, *Protest lokalny w Polsce*, *Ruch Prawniczy, Socjologiczny i Ekonomiczny*, 62, 3, s. 151-160.
- Matczak P., 2004, *Lokalne protesty na tle ochrony środowiska*, [w:] P. Buczkowski, P. Matczak (red.), *Konflikt nieunikniony. Wspólnoty i władze lokalne wobec konfliktów spowodowanych rozwojem*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Poznań, s. 59-66.
- Michałowska E., 2008a, *Syndrom NIMBY jako przykład samoorganizacji społecznej na poziomie lokalnym*, *Studia Regionalne i Lokalne*, 31, 1, s. 60-80.
- Michałowska E., 2008b, *Wiejskie społeczności lokalne wobec konfliktów typu NIMBY*, *Więś i Rolnictwo*, 1 (138), s. 140-155.

- Nowak M., 2004, *Protesty lokalizacyjne jako egzemplifikacja zmiany systemowej połowy lat dziewięćdziesiątych*, [w:] P. Buczkowski, P. Matczak (red.), *Konflikt nieunikniony. Wspólnoty i władze lokalne wobec konfliktów spowodowanych rozwojem*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Poznań, s. 67-79.
- Polityka energetyczna Polski do 2030 roku*, 2009, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa.
- Rahardyan B., Matsuto T., Kakuta Y., Tanaka N., 2004, *Resident's concerns and attitudes towards Solid Waste Management facilities*, *Waste Management*, 24, 5, s. 437-451.
- Rephann T.J., 1996, *The Economic and Social Impacts of NIMBYs*, <http://www.rri.wvu.edu/wpapers/pdffiles/nimby.pdf> (19.08.2009).
- Rosner A., Stanny M., 2007, *Zróżnicowanie poziomu rozwoju obszarów wiejskich w Polsce według komponentu społecznego*, [w:] A. Rosner (red.), *Zróżnicowanie poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obszarów wiejskich a zróżnicowanie dynamiki przemian*, Instytut Rozwoju Wsi i Rolnictwa PAN, Warszawa, s. 115-152.
- Skrzypiec R., 2011, *Konflikt lokalny motorem partycypacji społecznej i skutkiem zmiany – analiza wybranych przypadków: Oświęcim, Bieruń, Las i Kobiór*, [w:] B. Lewenstein, J. Schindler, R. Skrzypiec (red.), *Partycypacja obywatelska i aktywizacja w rozwiązywaniu problemów społeczności lokalnej*, Wydawnictwo UW, Warszawa, s. 126-142.
- Śliwa P., 2004, *Czynniki wpływające na przebieg konfliktów w samorządach terytorialnych*, [w:] P. Buczkowski, P. Matczak (red.), *Konflikt nieunikniony. Wspólnoty i władze lokalne wobec konfliktów spowodowanych rozwojem*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Poznań, s. 25-41.
- Śliwińska M., 2004, *Rola, przyczyny i skutki dominacji interesów indywidualnych nad ogólnospołecznymi w konfliktach środowiskowych*, [w:] P. Buczkowski, P. Matczak (red.), *Konflikt nieunikniony. Wspólnoty i władze lokalne wobec konfliktów spowodowanych rozwojem*, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowej w Poznaniu, Poznań, s. 81-88.
- Takahashi L.M., Dear M.J., 1997, *The changing dynamics of community opposition to human service facilities*, *Journal of American Planning Association*, 63, 1, s. 79-93.
- Van der Horst D., 2007, *NIMBY or not? Exploring the Relevance of Location and the Politics of Voiced Opinions in Renewable Energy Siting Controversies*, *Energy Policy*, 35.
- Walker G., 1995, *Social mobilization in the city's countryside: Rural Toronto fights waste dump*, *Journal of Rural Studies*, 11, 3, s. 243-254.
- Wiśniewski G., Michałowska-Knap K., Dziamski P., Oniszak-Popławska A., Regulski P., 2009, *Wizja rozwoju energetyki wiatrowej w Polsce do roku 2020*, raport wykonany na zlecenie Polskiego Stowarzyszenia Energetyki Wiatrowej; www.pwea.pl (29.07.2014).
- Wolsink M., 2000, *Wind power and the NIMBY-myth: Institutional capacity and the limited significance of public support*, *Renewable Energy*, 21, s. 49-64.
- Wolsink M., 2006, *River basin approach and integrated water management. Governance pitfalls for the Dutch Space-Water-Adjustment Management Principle*, *Geoforum*, 37, s. 473-487.
- Young M., 2012, *Necessary but insufficient: NIMBY and the development of a therapeutic community for homeless persons with co-morbid disorders*, *Local Environment*, 17, 3, s. 281-293.

[Wpłynęło: styczeń; poprawiono: lipiec 2015 r.]

MARIA BEDNAREK-SZCZEPAŃSKA, KAROLINA DMOCHOWSKA-DUDEK

THE SPATIAL DIMENSION TO NIMBY SYNDROME IN POLAND'S RURAL AREAS AND SMALL TOWNS

“NIMBY syndrome” is defined as a group of phenomena taking place in the social and spatial dimension in association with the siting – or in fact the proposed siting – of burdensome and unwanted investments (i.e. new developments) in the vicinity of residential areas. Due to NIMBY syndrome, so-called “siting conflicts” occur or arise, with the local community being the main actor where these are concerned.

The period of political transformation in Poland, and especially the period following the country's accession to the European Union, has brought intensified investment flow. In these circumstances, examples of unclear status where spatial planning is concerned has tendered to foster cases and circumstances in which siting conflicts arise.

The work presented here addresses the occurrence of NIMBY-type siting conflicts in Poland's rural areas and small towns. The conflicts in question were identified on the basis of a query relating to 48 regional press titles (gathering articles published in electronic version in the period 01.2007-03.2014). As a result of this query information was collected on almost 500 conflicts exhibiting symptoms of NIMBY syndrome in rural areas and small towns. By applying the Polish Classification of Activities (PCA) it proved possible to conduct a structural analysis where NIMBY objects were concerned. Spatial imaging of the occurrence of NIMBY-type conflicts was also engaged in, and has been presented here.

The largest group of NIMBY objects were found to comprise elements of technical infrastructure, most especially in association with the generation of electricity, or transport. This denoted the presence of the conflicts under consideration across the country, albeit at differing levels of intensity. The two categories of new development referred to accounted for over half of all those seen to generate protest.

Nevertheless, the research pointed to a very wide overall variety of objects capable of becoming the subjects of NIMBY conflicts. 41 types of conflict object in no fewer than 13 categories were distinguished (these types being the equivalents of categories applied in the PCA). Self-evidently, just a few types contributed in any more major way to the overall number of conflicts. Thus wind power plants, roads, installations for waste disposal, biogas plants, feedlots and telecommunication masts were seen to account for about 70% of all the conflict-generating objects.

Approximately 20% of all NIMBY objects were wind turbines, with protests from local communities against such new developments being registered – if at varying intensity – in all regions, by no means only those traditionally “windy” ones like Zachodniopomorskie Voivodship. It is thus possible to observe a growing social trend for Poles to seek to act against the location of wind power plants; this obviously following the experience of similar movements against wind farms present in Western Europe.

A further outcome of the analyses conducted has entailed identification of NIMBY conflicts in the suburban zones of the largest Polish cities, with categorisation in relation to both intensity and distance from cities. More than half of the identified conflicts were in fact concentrated within a radius of 40 kilometres from cities, with the numbers seen to decrease markedly with increased distance beyond that.

